gemeente Dalfsen

RAADSVOORSTEL
status: **commissiestuk**

Agendapunt:	**15**
Onderwerp:	**Archeologisch beleidsplan gemeente Dalfsen**
Commissie:	14-4-2008, nr. 15
Raadsvoorstel:	25-3-2008, nr. 22
Portefeuillehouder :	**dhr. E. Goldsteen**
Beleidsterrein:	**- Monumenten**
Programma:	**6. Cultuur, sport en recreatie**
Ter inzage (o.m.) :	- Archeologisch beleidsplan gemeente Dalfsen - Beleidskaart - Startnotitie Archeologiebeleid
Informant:	L.H. Berkhoff E. b.berkhoff@dalfsen.nl T. (0529) 48 82 31

Voorstel:
Het Archeologisch beleidsplan gemeente Dalfsen vast te stellen.

Inleiding:
Nadat de raad in zijn vergadering van 18 februari 2008 instemde met de voorgestelde ondergrenzen voor archeologische onderzoeksgebieden en de inhoudelijke afwegingscriteria, zijn deze voorstellen nader uitgewerkt tot beleid (zie bijlage).
Het beleid bestaat uit de volgende onderdelen:

- beleidskaart en ondergrenzen vergunningverlening
- inhoudelijke normen
- procesbeschrijvingen
- instrumenten
- financiële paragraaf

Deze punten worden hieronder kort samengevat.

Beleidskader en rol gemeente:
Het ontwikkelen van archeologiebeleid op grond van de Wet op de archeologische monumentenzorg. Gemeenten dragen na vaststelling van deze wet per 1 september 2007 zelf de verantwoordelijkheid voor hun archeologisch erfgoed.

Alternatieven:
Hanteren ondergrenzen vergunningverlening
Op basis van de verwachtingenkaart en de vergunningenanalyse uit de startnotitie is gekomen tot vijf categorieën met bijbehorende ondergrenzen. De ondergrenzen betreffen de plicht tot inventarisatie, de eerste fase in het archeologisch proces. Door het hanteren van deze ondergrenzen wordt het aantal vergunningen dat jaarlijks van een onderzoeksplicht wordt voorzien teruggebracht van 100% naar minder dan 10%. Het archeologisch onderzocht gebied blijft echter groot genoeg voor een verantwoorde erfgoedzorg: ruim 80%. De vijf categorieën zijn:

- Archeologisch waardevol gebied A: bodemverstoring dieper dan 0,3 m en oppervlakte groter dan 0 vierkante meter.
- Archeologisch waardevol gebied B: bodemverstoring dieper dan 0,3 m en met een oppervlakte van meer dan 50 vierkante meter.
- Archeologisch onderzoeksgebied A: bodemverstoring dieper dan 0,3 m en met een oppervlakte van meer dan 250 vierkante meter.
- Archeologisch onderzoeksgebied B: bodemverstoring dieper dan 0,5 m en met een oppervlakte van meer dan 500 vierkante meter.

De categorieën zijn voorgelegd aan en besproken met de gemeentelijke werkgroep (ambtenaar R.O., Milieu en Bouwen, Financiën en Monumentenzorg).
Er is in overleg met de gemeente voor gekozen deze ondergrenzen vooralsnog in de Monumentenverordening onder te brengen, totdat ze zijn opgenomen in de bestemmingsplannen. Een aangepaste versie van de verordening is dan ook opgenomen in de bijlagen van het beleidsplan. Deze diende als basis voor de monumentenverordening welke u in een afzonderlijk voorstel ter vaststelling is aangeboden.

Perioden en thema's selectiebeleid
Als bij de inventarisatie archeologische resten worden aangetroffen, is de vraag of en zoja wat daar dan mee moet gebeuren. De gemeente kan zelf perioden en thema's selecteren die zij van belang acht voor haar identiteit en geschiedenis. In samenspraak met de klankbordgroep, bestaande uit lokale amateur-archeologen, de provinciaal archeoloog, een raadslid (de heer A.J. Schuurman) en portefeuillehouder, is gekomen tot de volgende perioden en thema's[1]:

Perioden:
- Laat Paleolithicum – Mesolithicum (2)
- Late IJzertijd – Vroeg Romeinse tijd (6);
- Midden Romeinse tijd (7);
- Laat Romeinse tijd – Vroege Middeleeuwen (8);
- Vroege Middeleeuwen (9);
- Late Middeleeuwen (10);
- Nieuwe Tijd (11).

Thema's:
- Grafvelden;
- Religie en Cultus;
- Sociaal politieke organisatie.

Deze thema's omvatten onderwerpen als:

Markant landschap
Het natuurlijke landschap is van grote invloed op de inrichting en het gebruik van een gebied. In het verleden was dit niet anders. Bepaalde elementen werden zelfs speciaal opgezocht en gebruikt. Hieruit kunnen we soms enige concepten, die ten grondslag lagen aan de inrichting en gebruik van het gebied, afleiden.
Extreem weinig is bekend over prehistorische begraafplaatsen. Het landelijke beeld is dat plaatselijk grafheuvels zijn opgericht, waarbij na het primaire gebruik als begraafplaats de plek een mythische lading krijgt en gebruikt wordt als verzamelplaats voor rituele activiteiten. De locatie van de grafheuvels zal een extra dimensie hebben gegeven, aangezien deze op een hoogte zijn opgeworpen.

[1] De volledige onderbouwing staat in het selectiebeleid van de gemeente Dalfsen

Dezelfde grafheuvelgroep kan een rol hebben gespeeld als ‘landmark’, waarmee een claim op het landschap kon worden aangeduid.
In dezelfde lijn zouden jongere grafvelden in de gemeente kunnen worden benaderd. Niet alleen het grafveld zelf is van belang, ook de bijbehorende nederzetting en hun beider plaats in het landschap. Een diachroon thema kan dan zijn: de ligging van de nederzettingen/grafvelden. Waarom juist daar? Hoe was het landschap hierop van invloed? Wanneer vangt het gebruik aan en tot wanneer loopt dit door? Zijn er veranderingen in het gebruik te constateren?
De prominente plaats kan ook worden geaccentueerd door de gebouwen die worden neergezet. In hoeverre is macht en status daar aan af te lezen? Waarom staan de gebouwen daar waar ze worden aangetroffen? Welke andere uitingen van macht en status zijn aan te treffen, en wat zegt dit over de sociale verhoudingen?
De prominente bouwwerken zijn er ook in de Late Middeleeuwen, zoals blijkt uit de vele havezathen. Zo’n centrale plaats zal naast het uitbeelden van status ook een element van bescherming in zich gedragen hebben.

Productief verleden
Het gebied heeft door het voorkomen van ijzeroer de mogelijkheid geboden dat te exploiteren. Dit heeft sporen achtergelaten in het landschap. Ten eerste zijn er de plaatsen waar ijzeroer is gewonnen. Ten tweede is op locatie verwerkt om zo tot ijzeren voorwerpen te worden. Dit proces is een basis voor macht geweest.
Agrarische productie is iets van alle tijden; vanaf de vroegste kolonisten in het gebied tot heden ten dage. De mens heeft al het mogelijke gedaan om het landschap geschikt te krijgen voor bewoning en (agrarische) bewerking. De vruchtbaarheid werd bevorderd door het aanleggen van essen, waarbij tevens het landschap ingrijpend wijzigde.
Al vanaf het begin zal de productie een gecontroleerd proces zijn geweest, waaraan macht en status ontleend konden worden. Dit zal zich op meerdere vlakken hebben gemanifesteerd. Vragen hiernaar zullen vooral in de richting gesteld kunnen worden naar het ontstaan van deze productie, de uitingsvormen daarvan, de producten en de ontwikkelingen daarvan in groei van macht en status.

In de loop van de tijd zal de selectieagenda (perioden en thema’s) worden aangepast, naarmate er meer bekend is over de gemeentelijke geschiedenis, komen er andere onderwerpen in beeld waar de aandacht op kan worden gericht.
Daardoor wordt voorkomen dat een veelheid aan informatie wordt verkregen over een bepaalde periode en thema zonder iets toe te voegen aan de al aanwezige kennis over de gemeente.

<u>Procesbeschrijvingen</u>
De inbedding van de conditie archeologie brengt veranderingen voor een aantal gemeentelijke werkprocessen met zich mee. Deze zijn in kaart gebracht en omschreven. Daarnaast is per stap het proces van Archeologische Monumenten Zorg beschreven met de handelingen die daarbij verricht moeten worden.

“Hardheidsclausule”
De gemeenteraad behoudt altijd de mogelijkheid het archeologisch belang af te wegen tegen overige gemeentelijke belangen.

<u>Instrumenten</u>
Om de verschillende stappen in het proces goed te kunnen doorlopen, is een aantal concrete instrumenten in de bijlagen opgenomen. Het gaat om standaard Progamma’s van Eisen voor booronderzoek, onderzoeksvragen voor proefsleuven en opgravingen, een scorelijst voor de waardering en selectie en eisen aan fysieke bescherming.

Evaluatie
Het plan bevat nieuw beleid. Daarom is het van belang om na een ruime periode van toepassing en gewenning het beleid te evalueren. Wij stellen u voor deze evaluatie na drie jaar, medio 2011, uit te voeren. Een kortere periode achten wij niet zinvol.

Financieel kader:
De uitgewerkte keuzes hebben financiële gevolgen. Op basis van in 2006 verleende vergunningen en geplande ontwikkelingen komen wij tot onderstaande kostenraming per jaar:

Jaarlijks	
Bestuurslasten	€ 71.669
Uitvoeringslasten	€ 222.713
Totaal	**€ 294.382**

De bestuurslasten zijn de kosten voor het gemeentelijk apparaat. Deze kosten zijn verdeeld over meerdere personen en worden vooralsnog binnen de bestaande formatie opgevangen. Door aanpassing van de legesverordening kunnen de kosten in rekening worden gebracht bij de initiatiefnemer. Wij stellen u voor dit bij de eerstvolgende wijziging mee te nemen.
De gemeente ontvangt jaarlijks ± € 4.600,00 aan bestuurslastenvergoeding via uitkering Gemeentefonds.

De uitvoeringslasten zijn de kosten voor het daadwerkelijke veldwerk. Deze worden gedragen door de initiatiefnemer.

Ingeval van uitbreidingsplannen is veelal de gemeente de initiatiefnemer. In een dergelijke situatie worden de kosten ten laste van de grondexploitatie gebracht.

Communicatie:
Bekendmaking van het Archeologisch beleidsplan gemeente Dalfsen in Kernpunten en in het Gemeenteblad.

Burgemeester en wethouders van Dalfsen,

de burgemeester, de secretaris-directeur,
L.V. Elfers drs. H. Zwart